

ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ПІДНЕСЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ ПРИКАРПАТТЯ

КВАСНІЙ Л. Г., СОЛТИСІК О. О.

УДК 353.5

Квасній Л. Г., Солтисік О. О. Теоретична модель піднесення промислового сектора економіки Прикарпаття

Проаналізовано соціально-економічний стан Прикарпатського регіону. Встановлено, що метою проведення реструктуризації в Прикарпатському регіоні є створення суб'єктів підприємництва, які здатні ефективно функціонувати в нинішніх умовах економіки України. Досліджено механізми реструктуризації підприємств регіону. Розроблено теоретичну модель піднесення промисловості Прикарпаття, що дає змогу прогнозувати стан об'єктів за етапами розвитку.

Ключові слова: промисловий сектор, реструктуризація, інвестиційно-інноваційне спрямування економічного розвитку.

Рис.: 1. **Бібл.:** 4.

Квасній Любов Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка (вул. І. Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна)

Солтисік Оксана Орестівна – кандидат економічних наук, доцент, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка (вул. І. Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна)

УДК 353.5

UDC 353.5

Квасний Л. Г., Солтисик О. О. Теоретическая модель подъема промышленного сектора экономики Прикарпатья

Проанализировано социально-экономическое положение региона Прикарпатья. Установлено, что целью проведения реструктуризации в Прикарпатье является создание субъектов предпринимательства, способных эффективно функционировать в нынешних условиях экономики Украины. Исследованы механизмы реструктуризации предприятий региона. Разработанная теоретическая модель подъема промышленности Прикарпатья позволяет прогнозировать состояние объектов по этапам развития.

Ключевые слова: промышленный сектор, реструктуризация, инвестиционно-инновационное направление экономического развития.

Рис.: 1. **Библ.:** 4.

Квасний Любов Григорьевна – кандидат экономических наук, доцент, Дрогобычский государственный педагогический университет им. И. Франко (ул. И. Франко, 24, Дрогобыч, 82100, Украина)

Солтисик Оксана Орестовна – кандидат экономических наук, доцент, Дрогобычский государственный педагогический университет им. И. Франко (ул. И. Франко, 24, Дрогобыч, 82100, Украина)

Kvasniy L. G., Soltysik O. O. Theoretical Model of Development of the Industrial Sector of the Carpathian Region Economy

The article analyses the socio-economic condition of the Carpathian region. It establishes that the goal of conducting restructuring in the Carpathian region is creation of entrepreneurs capable of effective functioning under modern conditions of the Ukrainian economy. The article studies mechanisms of restructuring of enterprises in the region. The developed theoretical model of development of the Carpathian region industry allows forecasting the condition of objects by stages of development.

Key words: industrial sector, restructuring, investment and innovation direction of economic development.

Pic.: 1. **Bibl.:** 4.

Kvasniy Lyubov Grigorievna – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, I. Franko Drohobych State Pedagogical University (vul. I. Franka, 24, Drohobych, 82100, Ukraine)

Soltysik Oksana O. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, I. Franko Drohobych State Pedagogical University (vul. I. Franka, 24, Drohobych, 82100, Ukraine)

Питанням дослідження регіонального підходу до економічного розвитку регіонів займалися ще класики англійської політичної економії А. Сміт та Д. Рікардо, французький економісти Р. Кантільон і Ж. Б. Сей, американські економісти Й. А. Шумпетер, М. Вебер, М. Портер та інші. Ще А. Сміт і Д. Рікардо, аналізуючи абсолютні та відносні переваги окремих національних господарств, наголошували, що необхідно враховувати економічні відмінності регіонів і здійснювати регулюючий вплив на регіональні господарські процеси [1, с. 7 – 15].

У нинішній ситуації, пов'язаній з необхідністю розробки як практичних, так і теоретичних моделей економічного розвитку регіонів України, актуальними є основні ідеї теорії підприємництва та інновацій Кантільона та А. Й. Шумпетера. Практика вітчизняних підприємств свідчить, що нинішня кризова ситуація в Україні, пов'язана з падінням обсягів виробництва, банкрутством вітчизняних підприємств і практичним крахом методів економічної політики – призводить до створення якісно нової та швидко змінюваної ситуації, що, за

Шумпетером, сприяє розвитку підприємницького духу та виникненню і розповсюдженню інновацій, що може призвести до економічного піднесення [2, с. 184].

Протягом століть вчені намагалися розробити теоретичні економічні моделі, в основі яких лежатиме соціально-економічний розвиток або його трансформація в окремих регіонах. В основі цих моделей повинна бути забезпеченість регіону таким фактором, як базова інфраструктура, яка створює зовнішні ефекти та економічні вигоди від розміщення виробництва та прямого впливу наявних факторів економічної діяльності, що повертає в конкретний регіон і в конкретну галузь інвестиції, інновації та сприяє створенню таким чином «точки зростання».

За роки незалежності в Україні вченими-регіоналами розроблено трансформаційні моделі регіонального розвитку, які обґрунтували побудову нової економічної формації в умовах формування та розвитку ринкових відносин.

Для прикладу, львівськими вченими М. Долішним та В. Кравцівим обґрунтовано моделі сталого розвитку

регіонів; С. Злупком розроблено екогеномологічні моделі розвитку регіонів; Л. Шевчук запропонувала 4 типи стратегічних моделей регіонального розвитку, а саме:

- ✦ нова модель економічного зростання з екзогенним технологічним процесом;
- ✦ нова модель економічного зростання з ендогенним технологічним процесом;
- ✦ нова модель збалансованого розвитку;
- ✦ нова економічна модель змішаного типу [3].

У центрі цих моделей виступає людина з її потребами, зокрема, місцями використання своєї праці. Проте, нині освіта як процес становлення та розвитку особистості, що ґрунтується на знаннях, в її тісному поєднанні з культурними цінностями, надає нових рис і особливих потреб сучасній людині. При такому підході змінюються і чинники, що впливають на мотивацію людини до праці – суто економічні (матеріальні) вигоди поступають так званим «ідейним» мотивам людини [4]. Якщо людина отримує задоволення на основі реалізації своїх ідей та принципів, то в такому випадку її праця досягає максимуму ефекту.

Тому модель соціально-економічного розвитку регіону повинна також враховувати вплив вказаних чинників: освіти та інформації.

Сучасний стан промислових підприємств Прикарпаття свідчить про те, що важливу роль в піднесенні економіки повинні відігравати процеси реструктуризації на рівні не лише регіону, а й окремих підприємств, оскільки саме з ними пов'язуються формування раціональних структур промислового потенціалу регіону.

Метою проведення реструктуризації в Прикарпатському регіоні є створення суб'єктів підприємництва, які здатні ефективно функціонувати в нинішніх умовах економіки України та виробляти продукцію, яка б відповідала вимогам товарного ринку.

При цьому механізмами реструктуризації можуть бути такі:

- ✦ ліквідація нерентабельних виробництв;
- ✦ роздрібнення майнового комплексу на окремі підприємства, створюючи дочірні товариства;
- ✦ вивільнення підприємств від утримання об'єктів соціальної сфери;
- ✦ вивільнення виробництв від застарілих основних фондів.

Піднесення промисловості Прикарпаття вимагає суттєвої активізації державної промислової політики, яка «...повинна поєднувати в собі інструменти ефективного державного регулювання з ринковими механізмами саморегуляції, орієнтуватися на досягнення високого рівня зайнятості, максимальну реалізацію власних інвестиційних можливостей, а також на якомога ширше залучення іноземного капіталу та нових технологій» [4, с. 55].

Промислова політика регіону виступає складовою загальнодержавної стратегії реформ і повинна бути спрямована на забезпечення посилення економічного потенціалу регіону та задоволення потреб населення, розвитку внутрішнього ринку та збільшення експорту продукції, а також на приведення в дію ряду промислових підприємств регіону та відповідно, зростання обсягів виробництва.

Доцільно зазначити, що особливості протікання трансформаційних процесів у промисловості Прикарпаття в найближчій перспективі залежать від вибору стратегії його соціально-економічного розвитку та обґрунтування економічної моделі його розвитку на перспективу.

Стосовно промислового потенціалу Львівської та Івано-Франківської областей, то необхідно чітко визначити основні цілі, стратегічні напрями та критерії економічного піднесення промислових підприємств на найближчу перспективу. Пріоритетними для піднесення вважаються машинобудування, деревообробна, нафтохімічна промисловість та нафтопереробна.

Враховуючи необхідність впровадження стратегії випереджувального інноваційного промислового розвитку регіону, саме у економічному піднесенні нафтопереробної, деревообробної та нафтохімічної промисловостей, необхідне і можливе проникнення інновацій у виробництво. Потрібно також врахувати, що існує нагальна потреба у впровадженні екологобезпечних та ресурсозберігаючих технологій.

Аналіз стану машинобудування у Львівській та Івано-Франківській областях показує, що цей вид промисловості потребує значної уваги із сторони держави та регіональної влади, оскільки в машинобудуванні цих областей зберігається і поглиблюється ряд негативних тенденцій, що гальмують його розвиток. Це підсилюється технічною та технологічною відсталістю підприємств машинобудування регіону, що негативно впливає на конкурентоспроможність продукції. Малоефективна амортизаційна політика продовжує гальмувати оновлення основних фондів. Постійні простой у виробництві, незначні обсяги виробництва, нераціональне завантаження виробничих потужностей та відсутність дешевих кредитних ресурсів не дають змоги підприємствам працювати рентабельно.

Проведена оцінка інтенсивності економічного розвитку Львівської області засвідчила сповільнення темпів економічного зростання регіону. Так, динаміка валової додаткової вартості (ВДВ) досліджуваного регіону характеризується значним уповільненням темпів її зростання у 2004 – 2012 рр. Якщо у 2001 – 2003 рр. щорічний темп приросту ВДВ становив 11,1 – 12,1%, то у 2004 р. – лише 6,9%, а у 2011 – 2012 роках значна кількість підприємств простоюють. Серед видів економічної діяльності найвищі темпи приросту ВДВ зафіксовано у сфері оптової та роздрібною торгівлі, торгівлі транспортними засобами та послуг з ремонту – 25,1%, обробній промисловості – 22,9%, будівництва – 13,1%. Разом з тим, зниження фізичного обсягу ВДВ відбулося у добувній промисловості та на підприємствах з виробництва та розподілу електроенергії, газу та води (щорічно в середньому на 0,2%).

Оскільки в структурі ВДВ Львівської області питома вага промисловості складає 25,8%, сільського господарства – 16,7%, послуг – 52,8%, промисловий потенціал регіону залишається вагомим чинником у забезпеченні процесів інтенсифікації економіки регіону. Проте, частка машинобудування в промисловому виробництві

України становить усього 13%, що в 2-3 рази менше від рівня розвинених країн. За деякими оцінками, завантаження машинобудівних підприємств у середньому становить 30 – 50%. Водночас машинобудування може бути одним із ключових секторів з погляду забезпечення сталого економічного зростання Прикарпаття й довгострокової конкурентоспроможності України.

Основна проблема машинобудування Прикарпаття і України в цілому – знаходження емних ринків збуту. На традиційних ринках збуту (країни СНД, у першу чергу Росія) попит значно знизився в 1990-ті роки й дотепер повністю не відновився. У той самий час нові емні ринки збуту, у тому числі в Західній Європі, характеризуються високою конкуренцією, що вимагає високої якості продукції, впровадження новітніх технологій і високої ефективності виробництва. У реальності продукція українського машинобудування найчастіше морально застаріла, що викликано використанням застарілих технологій виробництва, виснаженням устаткування на 60 – 80% і мінімальним рівнем інноваційної активності.

Метою реформ у секторі машинобудування є створення умов для розвитку конкурентоспроможного сектора машинобудування. Показниками успіху можуть бути: зростання обсягів виробництва і збільшення частки сектора в структурі промисловості за рахунок зростання завантаження виробничих потужностей до 70%; підвищення продуктивності праці до рівня країн Центральної й Східної Європи; збільшення інвестицій у галузь.

З боку пропозиції промислової продукції Прикарпаття необхідні такі заходи:

- ✦ приватизація некритичних для державної безпеки підприємств,
- ✦ стимулювання технічного переозброєння машинобудування і створення сприятливого середовища розвитку.

Тому потребують невідкладних заходів реструктуризації та фінансової санації такі підприємства регіону: ВАТ «Дрогобицький долотний завод», ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод», ВАТ «Дрогобицький автокрановий завод», ВАТ «Родон», ВАТ «Коломия-сільмаш», ВАТ «Пресмаш» та інші. Поряд з цими проблемами високими є енергозатратність і відходність технологій виробництва. Тому важливим напрямком у проведенні реструктуризації повинні стати найбільш енергомісткі виробництва машинобудування із впровадженням сучасних технологій, пов'язаних із енергозбереженням і мало- або безвідходністю.

Одним із напрямів реструктуризації машинобудівних підприємств Прикарпаття є створення в Івано-Франківській області технопарків і технополісів на базі наявних технічних, технологічних і кадрових ресурсів, які тимчасово не задіяні на даний час. Для підтримання на належному рівні працюючих нині підприємств, таких як ВАТ «Івано-Франківський арматурний завод», ВАТ «Карпатнафтомаш», ВАТ «Промприлад», необхідно вчасно їх забезпечити сучасними технологіями та обладнанням.

Наукові дослідження регіону показують, що нині необхідно впроваджувати нову концепцію інвестиційної політики, пов'язану із системою господарських рі-

шень та швидкою економічною віддачею інвестицій. У межах проведеного дослідження розроблено теоретичну модель піднесення промисловості Прикарпаття, що дає змогу прогнозувати стан об'єктів за етапами розвитку (рис. 1).

Основною метою побудови моделі економічного піднесення регіону є виявлення та аналіз наслідків різних стратегій регіонального нагромадження задля вибору оптимальної програми економічного зростання. Тому доцільно розробити і впровадити системні та інвестиційні проекти економічного піднесення економіки Прикарпаття.

При цьому системні проекти доцільно представити як інвестиційні програми, спрямовані на реформування економіки регіону в цілому і окремих підприємств. Інвестиційні проекти повинні враховувати загальну ситуацію в регіоні, що сприяє визначенню орієнтирів і пріоритетів для поглиблення інвестиційного процесу.

Перший етап передбачає реформування промислових підприємств – припускає необхідність удосконалення внутрішньогосподарських економічних відносин підприємств і розвиток малого бізнесу.

Другий етап передбачає створення науково обґрунтованих єдиних економічних правил для усіх сфер діяльності та усіх господарюючих суб'єктів регіону, що відповідатиме принципу точного розподілу результатів усієї системи господарювання: виробництво – збереження – закупівля – переробка – реалізація готової продукції. У нинішніх умовах особливо актуальним вважається захист ринку від монополізму, оскільки саме монополізм у галузях переробки, постачання та торгівлі має великі права та можливості лідувати на ринку. Необхідно також підтримувати усіма можливостями вітчизняного товаровиробника.

Третій етап повинен врахувати кращі тенденції попередніх двох етапів, оскільки нормальний розвиток виробництва – це ефективне розширене відтворення на базі наукомістких, високотехнологічних інвестицій та нововведень. Оскільки в нинішніх умовах економіки України нововведення становлять основу інвестиційного процесу, то саме для підприємств Прикарпаття, які переважно на сьогоднішній день не працюють або працюють в неповному режимі, новоовведення повинні пов'язуватися з реконструкцією, розширенням і технічним переозброєнням виробництв.

Як свідчить зарубіжний досвід, вкладення засобів у реальні об'єкти інвестування на створення нового або відновлення наявного капіталу забезпечує інфляційний захист інвестицій, оскільки за цими вкладеннями можна отримати більшу віддачу від капіталу, ніж за вкладеннями у цінні папери. Проте, оскільки інвестори зацікавлені у надійному поверненні вкладених коштів та в отриманні передбачених доходів, то для них важливим є фінансова заможність реципієнта, що не можна сказати про більшість вітчизняних підприємств в регіоні.

ВИСНОВКИ

Для стабілізації стану в промисловому комплексі Прикарпаття доцільно істотно змінити державну економічну програму розвитку регіону і розробити її з

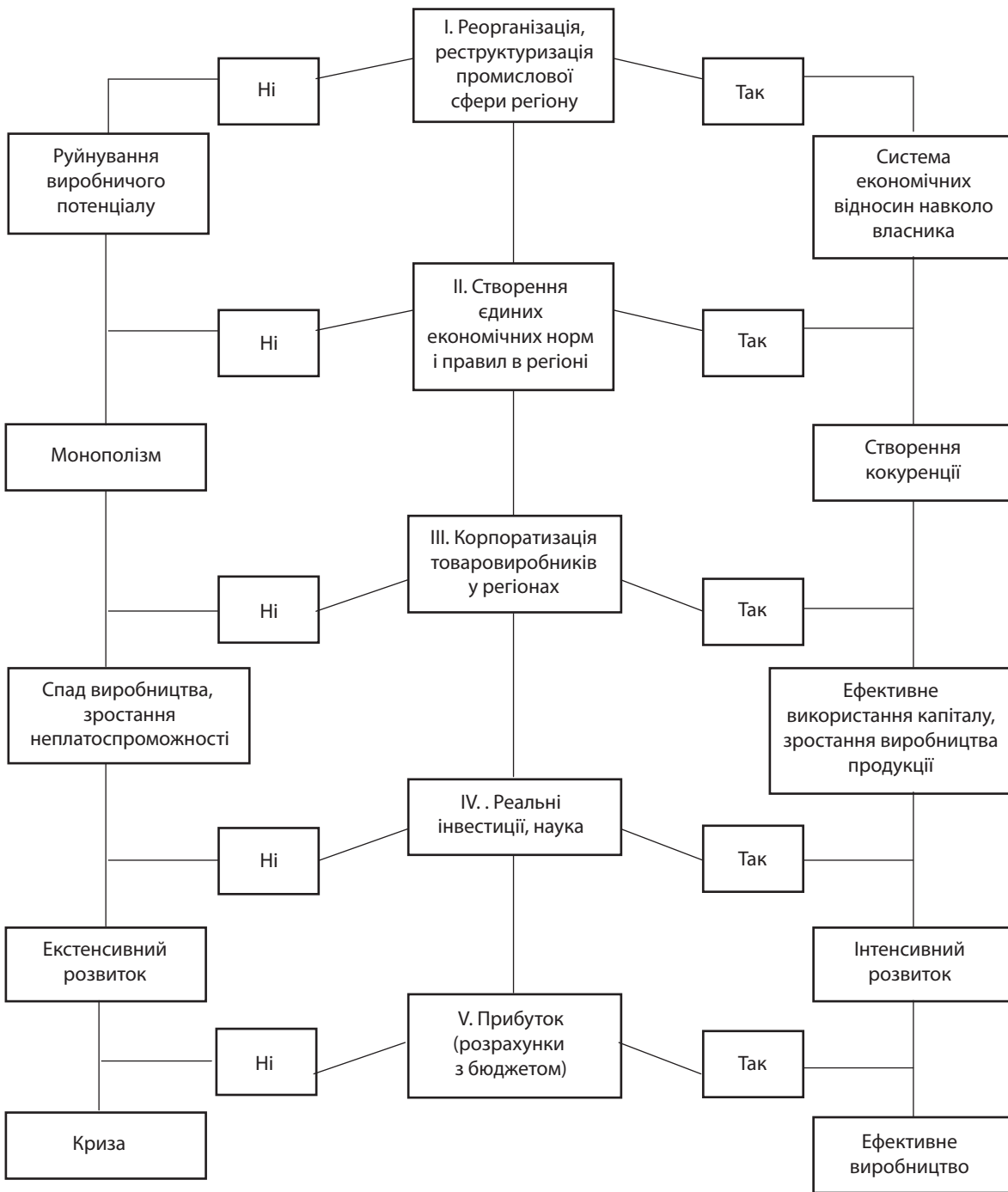

Рис. 1. Модель економічного піднесення промислового сектора Прикарпатського регіону

врахуванням інвестиційної привабливості регіону. Для досягнення успіху треба розробити нову парадигму регіонального розвитку. У сучасних умовах формування такої парадигми повинно відбуватися паралельно з реалізацією сценарію економічного піднесення, що базується на принципах інтенсивного типу економічного зростання. Так, для Прикарпаття особливого значення набуває інвестиційно-інноваційне спрямування економічного розвитку, реальне сприяння зростанню виробничих потужностей, зміна структури економіки на користь наукомістких галузей, концентрація на інноваціях, що підвищують ефективність використання ресурсного та людського потенціалу регіону. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Буглай Б. Международные экономические отношения : учеб. пособие / Б. Буглай, Н. Ливенцев / Под ред. Н. Н. Ливенцева. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 160 с.
2. Шумпетер Й. Капитализм, социализм и демократия / Й. Шумпетер. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.
3. Коломийчук В. Стратегія соціально-економічного розвитку регіону: теорія, методологія, практика / В. Коломийчук, Л. Шевчук, С. Шульц. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2002. – С. 68 – 70.
4. Зинов В. Г. Иновационная деятельность как процесс воспроизводства знаний / В. Г. Зинов // Менеджмент инноваций: кадровое обеспечение. – М. : Дело, 2005. – Гл. 1. – С. 11 – 122.

REFERENCES

Buglay, B., and Liventsev, N. *Mezhdunarodnye ekonomicheskie otnosheniia* [International economic relations]. Moscow: Finansy i statistika, 1996.

Kolomyichuk, V., Shevchuk, L., and Shults, S. *Stratehiia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu: teoriia, metodolohi-*

ia, praktyka [Strategy for socio-economic development: theory, methodology, practice]. Ternopil: Ukrmedknyha, 2002.

Shumpeter, Y. *Kapitalizm, sotsializm i demokratiia* [Capitalism, Socialism and Democracy]. Moscow: Ekonomika, 1995.

Zinov, V. G. "Innovatsionnaia deiatelnost kak protsess vosproizvodstva znaniy" [Innovative activity as a process of reproduction of knowledge]. In *Menedzhment innovatsiy: Kadrovoe obespechenie*, 11-122. Moscow: Delo, 2005.

УДК 330.46

ДЕМОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ МОДЕЛЮВАННЯ ПЕРЕХІДНОГО ЕТАПУ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ

ОГЛІХ В. В., ГОЛОВКО А. В.

УДК 330.46

Огліх В. В., Головка А. В. Демографічний аспект моделювання перехідного етапу пенсійної системи

У роботі представлено дослідження реформування пенсійної системи України. Моделювання на засадах еволюційної теорії дозволило провести аналіз демографічних тенденцій українського суспільства для перехідного етапу реформування та в подальшому розвитку. Математично доведено необхідність державного керування демографічними параметрами.

Ключові слова: моделювання пенсійного забезпечення, пенсійна реформа, демографічний аналіз, еволюційне моделювання.

Рис.: 4. **Формул:** 2. **Бібл.:** 10.

Огліх Валентина Валеріївна – кандидат фізико-математичних наук, доцент, кафедра економічної кібернетики, Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара (вул. Наукова, 13, Дніпропетровськ, 49050, Україна)

E-mail: oglih@list.ru

Головка Анна Василівна – студентка, Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара (вул. Наукова, 13, Дніпропетровськ, 49050, Україна)

УДК 330.46

Огліх В. В., Головка А. В. Демографический аспект моделирования переходного этапа пенсионной системы

В работе представлено исследование реформирования пенсионной системы Украины. Моделирование на основе эволюционной теории позволило провести анализ демографических тенденций украинского общества для переходного этапа реформирования и в дальнейшем развитии. Математически доказана необходимость государственного управления демографическими параметрами.

Ключевые слова: моделирование пенсионного обеспечения, пенсионная реформа, демографический анализ, эволюционное моделирование.

Рис.: 4. **Формул:** 2. **Библ.:** 10.

Огліх Валентина Валерьевна – кандидат физико-математических наук, доцент, кафедра экономической кибернетики, Днепропетровский национальный университет им. О. Гончара (ул. Научная, 13, Днепропетровск, 49050, Украина)

E-mail: oglih@list.ru

Головка Анна Васильевна – студентка, Днепропетровский национальный университет им. О. Гончара (ул. Научная, 13, Днепропетровск, 49050, Украина)

UDC 330.46

Oglikh V. V., Golovko A. V. Demographic Aspect of Modelling a Transition Stage of the Pension System

The article presents a study of reformation of the pension system of Ukraine. Modelling on the basis of the evolution theory allowed conduct of analysis of demographic tendencies of the Ukrainian society for the transition stage of reformation and further development. It mathematically proves the necessity of state administration of demographic parameters.

Key words: modelling of pension provision, pension reform, demographic analysis, evolution modelling.

Pic.: 4. **Formulae:** 2. **Bibl.:** 10.

Oglikh Valentina V. – Candidate of Sciences (Physics and Mathematics), Associate Professor, Department of Economic Cybernetics, Dnipropetrovsk National University named after O. Gonchar (vul. Naukova, 13, Dnipropetrovsk, 49050, Ukraine)

E-mail: oglih@list.ru

Golovko Anna V. – Student, Dnipropetrovsk National University named after O. Gonchar (vul. Naukova, 13, Dnipropetrovsk, 49050, Ukraine)

Українські та зарубіжні науковці приділяють значну увагу проблемам побудови ефективної системи пенсійного забезпечення та перспективам її розвитку. Першочергові місця серед низки важливих питань займають загальні принципи і підходи щодо реформи пенсійної системи та показники динаміки після їх впровадження.

Необхідність перебудови української системи доведена колективом авторів під керівництвом Е. М. Лібанової у [8]. Запропоновано комплексний підхід і принципів засади реформування макроекономічної політики у сфері пенсійного страхування.

У [3] для дослідження процесу розвитку системи пенсійного забезпечення в її макроекономічному розрізі

застосовано математичні методи. Зокрема моделювання динаміки показників економіко-соціальної системи в довгостроковому періоді проводиться на засадах еволюційного підходу. Поведінка суб'єктів пенсійної системи – процес розподілення накопичень і витрат на споживання протягом життя індивідуумів – досліджується у [1, 2, 6].

Незважаючи на значну зацікавленість суспільства та науковців щодо вирішення проблеми реалізації якісного пенсійного забезпечення, зокрема в частині виявлення закономірностей демографічних змін, результати є недостатніми. Про неузгодженість цілей реформи 2011 року та шляхів її проведення із вимогами теорії свідчить постійне зростання дефіциту ПФУ до реформи і після неї.